

Zitierhinweis

Mezerová, Veronika: Rezension über: Milena Hajná / Zdeněk Hojda / Eva Chodějovská / Alexandra Tesaříková (eds.), Heřman Jakub Černín na cestě za Alpy a Pyreneje. II: Cestovní deník Heřmana Jakuba Černína z let 1678-1682, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2014, in: Opera Historica. Journal of Early Modern History, 17 (2016), 1, S. 136-138, DOI: 10.15463/rec.1948280250

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

uvést v poznámkách pod čarou. Jak sám autor přiznává v úvodu, úmyslně opominul problematiku zádušního jmění a podrobnější rozbor duchovního života zdejší společnosti, neboť se těmito tématům věnoval v jiných publikovaných pracích a jejich další rozbor by neúměrně přesáhl rozsah díla. Na knize lze ocenit i zdařilou výtvarnou podobu, odborný výklad prokládá bohatý obrazový doprovod.

David Pindur podal cenný analytický příspěvek k náboženským dějinám raného novověku. Historii frýdeckého arcikněžství v barokní době se tak dostalo kvalitního monografického zpracování, na něž obdobné církevně správní jednotky českých zemí teprve čekají.

Jan Šimánek

Milena HAJNÁ – Zdeněk HOJDA – Eva CHODĚJOVSKÁ – Alexandra TESÁŘIKOVÁ (edd.), *Heřman Jakub Černín na cestě za Alpy a Pyreneje I. Kavalířská cesta českého šlechtice do německých zemí, Itálie, Francie, Španělska a Portugalska*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2014, 758 s., ISBN 978–80–7422–281–8.

Milena HAJNÁ – Zdeněk HOJDA – Eva CHODĚJOVSKÁ – Alexandra TESÁŘIKOVÁ (edd.), *Heřman Jakub Černín na cestě za Alpy a Pyreneje II. Cestovní deník Heřmana Jakuba Černína z let 1678–1682*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2014, 874 s., ISBN 978–80–7422–281–8.

Kavalířské cesty šlechticů z českých zemí patří k atraktivním tématům mo-

derní české historické vědy. Šlechticům na cestách v průběhu 17. a na počátku 18. století se ve svých výzkumech věnovali například Tomáš Foltýn, Jiří Kubeš, Jaroslav Pánek či Zdeněk Hojda. Poslední zmiňovaný se stal členem kolektivu autorů, kteří edičně zpřístupnili cestovní deník Heřmana Jakuba Černína z Chudenic (1659–1710). Mladý Černín si vedl deník během své kavalířské cesty do Římsko-německé říše, Itálie, Francie a Španělska v letech 1678 až 1682. Dvousvazková edice jeho deníku významně rozšiřuje dosavadní výzkumy kavalířských cest, ale též přináší ucelený pohled na cestu konkrétního šlechtice v poslední třetině 17. století.

První svazek se skládá z pěti kapitol, rozsáhlých studií, ve kterých autoři zodpovídají otázky, jež vyvstanou při čtení deníku. Studie spojuje osoba Heřmana Jakuba Černína a jeho kavalířská cesta. Úvodní kapitola se ve stručnosti zabývá fenoménem kavalířských cest a je zacílena především na čtenáře, kteří se s tímto pojmem setkávají poprvé. Následují stručné dějiny rodu Černínů z Chudenic a seznámení s hlavními představiteli rodu, Heřmanem Černínem a Humprechtem Janem Černínem. Nastíněny jsou též osudy Heřmana Jakuba Černína, převážně v době po návratu z kavalířské cesty.

Třetí rozsáhlá kapitola se již soustředí na kavalířskou cestu Heřmana Jakuba. Autoři se v této části pokoušejí osvětlit jednotlivé aspekty cesty, tedy otázky, které se během čtení deníku nutně musí objevit. Pozornost se zaměřuje na cestovní instrukce Humprechta Jana, doprovod mladého kavalíra, hospodaření během

cesty, poštovní a dopravní spojení, ubytování, možnosti studia v Itálii a podobně. Badatelé vycházeli nejen ze zkušeností a dojmů Heřmana Jakuba, patrných ze stránek deníku, ale též z kavalírských cest dalších mladých urozců. Cesta mladého Černína je tak zařazena do dobového kontextu, ač trochu rozsáhlejšího (místy jsou zmíněny kavalírské cesty z dvacátých let 17. století). Obdobnou koncepci má kapitola čtvrtá, která se věnuje konkrétním městům a zemím, jež mladý Černín navštívil. Autoři zde postupovali chronologicky podle itineráře cesty. Závěrečná kapitola prvního dílu popisuje kavalírskou cestu Tomáše Zachaea (1660–1700), mladšího bratra Heřmana Jakuba, do Itálie. Jeho cestu přerušila smrt otce Humprechta Jana Černína roku 1682. Autoři neopomněli nastínit „druhou kavalírskou cestu“ obou bratrů do míst, která během svých prvních kavalírských cest nestihli navštívit. V případě Heřmana Jakuba to byla cesta přes německé území a Nizozemí do Londýna, Paříže a Bruselu. Tomáš Zachaeus se vydal do Benátek a Turína.

Druhý svazek je edicí tří exemplářů cestovního deníku Heřmana Jakuba Černína. V první řadě jde o vlastnoručně psaný deník mladého Černína, vedený na přání jeho otce. Druhý dochovaný exemplář cestovního deníku psalo páže Heřmana Černína, Václav Příhoda-Casus. Jeho zápisy byly následně posílány Humprechtu Janovi do Čech. Třetí deník, který vznikl pravděpodobně pro reprezentativní účely, připsali autoři edice vrchnímu hejtmánovi černínských panství Janu Procházkovi.

Heřman Jakub si vedl deník v jazyce země, ve které momentálně pobýval. Deník proto obsahoval záznamy nejprve v češtině, posléze v němčině, italštině, francouzštině a španělštině. Jazykovou strukturu zápisů dodržoval i Václav Příhoda-Casus stejně jako Jan Procházka. Edice zohledňuje původní text, všechny pasáže jsou v původním znění a doplňuje je český překlad.

Druhý svazek edice je členěn na tři části. První kapitola informuje o prameňích a o edičních pravidlech jednotlivých částí textu. Následuje obsáhlý itinerář cesty Heřmana Jakuba a mapa celé kavalírské cesty, jež zahrnuje i předpokládanou cestu zpět do Čech. Třetí část druhého svazku tvoří edice všech tří dochovaných variant cestovního deníku, rozčleněného na jednotlivé roky v mezidobí let 1678 až 1682.

Edice cestovního deníku Heřmana Jakuba Černína představuje všechny aspekty kavalírské cesty mladého uroence na konci 17. století. První díl osvětluje pozadí cesty a možnosti cestování, ubytování a studia. Druhý díl přináší dojmy konkrétního šlechtice, jeho reflexi dobové společnosti a cizích zemí, které navštívil. Osobní prožitky mladého Černína spolu s dalšími použitými prameny vytváří komplexní pohled na vybranou kavalírskou cestu. Edice nedokumentuje pouze cestu, ale též myšlenkový svět Heřmana Jakuba Černína, jeho vnímání společenských struktur, pamětihodností a krajiny. Je třeba ocenit nejen rozsáhlé studie, které tvoří první díl, ale též precizně zpracovaný poznámkový aparát druhého dílu. Publikaci budou v budoucnu nepochybně využívat celé generace badatelů. Ač jde o dílo kolektivu

autorů, text je plynulý a jednotlivé části na sebe stylově i jazykově navazují.

Veronika Mezerová

Rostislav SMÍŠEK (ed.), *Das Tagebuch Ferdinands zu Schwarzenberg aus den Jahren 1686–1688 und 1696–1697*, České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích 2015 (= *Prameny k českým dějinám 16.–18. století, řada B, sv. V*), 664 s., ISBN 978–80–7394–483–4.

V posledních dvou desetiletích obrátila česká a střeoevropská historiografie svou pozornost k deníkovým záznamům osob, které se výrazně podílely na společenském, politickém či kulturním dění raného novověku. Z nejvýraznějších edic tohoto typu pramene stačí připomenout deník Adama mladšího z Valdštejna či olbřímí, několikavazkový vydavatelský podnik Alessandra Catalana a Katrin Kellerové, který zpřístupnil zápisky kardinála Arnošta Vojtěcha z Harrachu. Už jen srovnání zmíněných dvou děl však prozrazuje, jak mnoho se od sebe liší, a to nejen rozsahem, ale také způsobem „vyprávění“ autora deníku, jež vychází z cílů, pro které zápisky vznikaly.

Deník Ferdinanda ze Schwarzenberku z Rodinného archivu Schwarzenberků, jenž Rostislav Smíšek editoval, pokrývá jen velmi krátké období necelých pěti let. Pouze z nich se zachovaly zápisky tohoto významného dvořana, jenž působil v blízkosti císaře Leopolda I., respektive jeho manželky Eleonory Magdaleny Falcko-Neuburské. O to intenzivnější však

je svědectví, které přináší. Rozhodně nejde o krátké zápisky v hospodářském kalendáři či poznámky, jež mají uchovat památku na jedinečnou událost. Téměř každodenní a často několikastránkové texty přiřazené k daným datům jako kdyby chtěly být kronikou leopoldovského dvora. Je v nich patrná snaha o úplnost sdělení, s čímž souvisí i množství figur, které ve Schwarzenberkově deníku vystupují a jejichž identifikace představuje pro dnešního editora nelehký úkol.

V úvodních pasážích se Rostislav Smíšek pokusil podat nejen přehled dosud vydaných deníků a definovat tím tento typ pramene, ale i vhléd do prostředí, v němž editovaný text vznikl. Pozornost tedy věnuje rodinnému zázemí, edukaci i socializaci Ferdinanda ze Schwarzenberku. Zvláštní důraz přitom klade na jeho kavalírskou cestu a zásnuby (či spíše výběr vhodné manželky), což ostatně pojednal již dříve v přípravných studiích. Deník jako „*směs historické reality a touhy po vytvoření vlastního, co možná nejideálnějšího obrazu dvorské společnosti*“ (s. 152), tedy napětí mezi skutečností a stylizovaným pohledem, nutí editora k širokému popisu společenských struktur (frakce u dvora, respektive jejich vnímání, prožívání klíčových politických událostí a jejich význam), protože poznat míru sebestylizace lze pouze z historického kontextu. V tomto ohledu je velmi přínosná souběžná práce s dalšími prameny, s nimiž editor konfrontoval text deníku, především s pozůstalostí Ferdinanda ze Schwarzenberku i s písemnostmi hospodářského charakteru, které jsou uloženy v rámci Rodinného archivu